

Pascal Bruckner

Un an și o zi

Traducere din franceză de
Nadine Vlădescu

3
TREI

Preludiu

Deasupra Atlanticului

„Siguranța dumneavoastră este prioritatea noastră. Îndreptați-vă spătarele scaunelor, închideți-vă telefoanele mobile și aparatele electronice. Vă rugăm să ne acordați atenția dumneavoastră pentru câteva momente.“

Călătoria începuse prost.

Poate vreodată să înceapă bine o călătorie cu avionul? Să vorbești despre siguranță la începutul unui periplu nu înseamnă oare să subliniezi ceea ce vrei să eviți, un pericol de moarte?

Întâi și-ntâi, Jézabel pierduse zborul de dimineață, în data de 13 decembrie 2017. Aproape intenționat. Pleca împotriva voinței sale. Citise atâtea povești în care pasagerii ajung prea târziu la poarta de îmbarcare și li

se spune că nu mai pot urca. Se înfurie, înjură compania aeriană. Câteva ore mai târziu, aparatul se prăbușește ciocnindu-se de un turn sau pierе în apele mării. Întârzierea lor, miraculoasă, le-a salvat viața. Le mulțumesc stewardeselor pe care le făcuseră mai devreme cu ou și cu oțet, binecuvântează Providența pentru că i-a cruțat. Șansa lor reprezintă o adevărată pledoarie pentru inexactitate. Dacă pierdeți un avion sau un tren, bucurați-vă: ați scăpat, poate, de un accident fatal. Dar dacă pierdeți intenționat un avion sau un tren, fiți cu băgare de seamă: s-ar putea ca accidentul pe care doreați să-l evitați să vă prindă din urmă în mijlocul de transport pe care îl veți folosi drept diversiune. Ea renegociase cumpărarea unui alt bilet și așteptase încă trei ore. Ca să-și omoare timpul și anxietatea, băuse. Beri, cocktailuri, pahare cu vin. Și înghițișe calmante. Dădea dovadă de o rezistență la alcool fantastică, până la un anumit punct.

Ce este un aeroport? O gigantică loterie a supraviețuirii: în funcție de destinația dumneavoastră, șansele scad sau cresc. Companii, localizate la porțile de îmbarcare, îi asigură pe apropiații dumneavoastră în cazul unui deces, o sală de rugăciune, rezervată tuturor confesiunilor, vă garantează un drum doar dus către lumea de dincolo. Dumnezeu e acolo

și veghează. Iată-vă de două ori protejat, în lumea aceasta de jos și în cealaltă. Nu mai rămâne decât să urcați și să muriți, liniștiți.

Ei nu-i plăceau avioanele; tresărea la fiecare vibrație, ar fi vrut să rețină aparatul la sol, ar fi vrut ca o mână uriașă să-l țină blocat pe pistă. Într-adevăr, avionul rămăsese imobilizat pe tarmacul aeroportului Roissy, din cauza unui ambuteiaj aerian. Nu era decât al doispzecelea la rând. Ea ajunsese clătînându-se la locul ei, la capătul rândului din fundul cabinei și adormise, cu centura strâns legată și o mască peste ochi. Avusese răgazul să-și întrezărească vecinul; un tip înalt și deșirat care-și făcea cruce la fiecare două minute. Să observe frica altora o făcea să se rușineze de frica ei. Dar nu i-o diminua deloc. Căpătase obiceiul, în avion sau în tren, de a descifra pe chipurile celorlalți, semne ale calmului sau ale spaimei. Dacă pasagerii aveau un aer destins, asta o liniștea. Dar ea îi bănuia că erau plătiți de compania aeriană pentru a-i păcăli pe clienți.

Chiar înainte de decolare, după încă o oră de întârziere, fusese trezită de avertismentele șefului însoțitorilor de zbor. O stewardesă mima instrucțiunile de siguranță retransmise prin difuzor. Ridica în aer o centură, o mască de oxigen, utilă în caz de depresurizare. Tânăra femeie dădea din mâini ca un agent de circulație,

zâmbea, făcea un pas înainte, se întorcea. Nimeni nu-i acorda atenție. Unii moțâiau, alții ascultau muzică, cu căștile bine înșurubate în urechi și ochii închiși, iar alții urmăreau un film pe ecran. Doar Jézabel nu o slăbea din ochi, dornică să-i atragă atenția și să-i spună: sunt aici. Chiar și într-un Boeing, rămânea eleva cuminte, ahtiată să primească favorurile autorității. Stewardesa, pe care această distragere a atenției o irita, începu să tușească. Se înfipse bine pe picioare, făcu o piruetă, scoase limba. Degeaba. Atunci, începu să-și scoată eșarfa albastră, apoi bereta, pe care le așeză pe un scaun gol. Își scoase haina, sub care se vedea o bluză la fel de albastră. Nicio tresărire printre pasageri. Jézabel îi făcu un semn discret cu mâna: nu mergeți mai departe. Stewardesa își aruncă haina peste cotiera unui scaun și începu să-și desfacă nasturii de la cămașă. Absența oricărei reacții o încurajă să-și descheie, unul câte unul și foarte lent, toți nasturii. Acum, măsura cu piciorul acea parte a cabinei, în sutien decoltat cu cupe de dantelă, ca pentru o defilare de modă. Avea brațele rotunde și subțiri, un gât delicat și umerii largi. Jézabel nu-și lua ochii de la ea. Vedea cu adevărat ceea ce credea că vede? Avea cineva să-și ridice privirea către ea măcar?

Avionul, se gândi Jézabel, este mijlocul de transport cel mai indecent cu putință, din

moment ce ești mereu cu nasul fie la nivelul feselor, fie al pântecului stewardeselor și stewarzilor. Tânăra femeie, fără să înceteze să-și agite brațele, își desfăcu cu un gest rapid fermoarul fustei și o lăsă să-i alunece până la tocurele pantofilor, apoi ridică un picior, apoi pe celălalt și o aruncă peste celelalte haine, cu un gest nerăbdător. Purta ciorapi negri de lână cu o etichetă albă care se vedea chiar deasupra marginii din talie. Avea pielea fermă și abdomenul bine conturat. Eticheta aceasta, care stătea în sus precum un fir de păr, o agasa pe Jézabel. Ar fi vrut s-o îndese înăuntru. Dar de ce se amesteca ea? Dacă mai continua așa, stewardesa avea să-și scoată și ciorapii și, de ce nu, și restul? Acum, îmbrăcase peste sutien o vestă de salvare gălbuie, în timp ce avionul survola Oceanul Atlantic înspre Montréal, iar o amerizare forțată făcea parte dintre riscuri.

Jézabel tremura. Oceanul Atlantic: mase de apă înghețată care i-ar fi înghițit instantaneu, universul abominabil al monștrilor marini. Nu s-ar fi întâmplat niciun miracol, valurile i-ar fi spulberat ca pe niște firicele de paie. Jézabel nu credea în statisticile consolatoare: dat fiind faptul că numai un pasager din zece mii moare în avion, șansele tale de supraviețuire ar crește considerabil față de mașină sau bicicletă. Ce glumă bună! În mașină pot să frânez sau să trag

de volan, pe bicicletă pot să evit un obstacol, dar în avion? La viteza de 800 de kilometri la oră la care se adaugă efectul inerției și o masă de mai multe tone? Există stagii de pregătire împotriva fricii de a zbura cu avionul ca și cum ar fi vorba de o boală imaginată. Ca și cum în fiecare săptămână, avioane mai mari sau mai mici nu se ciocneau de munți, nu piereau într-o coliziune sau nu cădeau doborâte de proiectile, pulverizate de o bombă. Fără a-i mai pune la socoteală pe cei care dispăreau fără urmă și de care nu se mai știa nimic niciodată. Ce sofist ar putea să ne explice că zborul cu avionul nu are mai multe consecințe negative decât să traversezi strada sau să te plimbi cu trotineta? Să recurgi la cifre pentru liniștirea sufletelor torturate înseamnă să uiți că accidentul este cel care sfidează previziunea. Statisticile sunt infailibile până în momentul în care deraiază. Acest lucru n-ar fi trebuit să se întâmple. Și totuși, s-a întâmplat. Imaginați-vă o persoană preocupată să-și învingă temerile: ea urmează un curs de familiarizare cu zborul. Liniștită după o lună de explicații, de teste, de calcule, se urcă, de exemplu, în avionul pe cursa Rio-Paris din data de 1 iunie 2009 și piere alături de alți 228 de pasageri, între America de Sud și Africa. Sau, la fel de bine, ia zborul 370 operat de Malaysia Airlines, de la Kuala

Lumpur la Pekin, din 8 martie 2014, care a dispărut undeva în mare, după ce avionul s-a îndepărtat de planul de zbor inițial. În toate aceste cazuri, barajul derizoriu al raționalității se opune cunoașterii viscerale a fricii.

Era oare posibil ca stewardesa de la o mare companie aeriană să practice striptease-ul la începutul zborului fără a provoca fluierături, ca o chemare la ordine? Tânăra trăgea acum fără entuziasm de șnururile destinate umflării colacilor de salvare și arăta cu un gest grăbit ieșirile de urgență. Chipul ei trăda spaima. La ce bun să practici meseria asta dacă nu te ascultă nimeni? Oamenii o tratau cu dispreț, o ignorau. Asta îi amintea lui Jézabel de o poveste auzită undeva. Poate că și-o imaginase? Un conferențiar trebuie să ia cuvântul la un dineu de gală în fața a trei sute de persoane. Un eveniment caritabil. E aplaudat încetișor. Oaspeții încep să mănânce. El perorează, se lansează în lungi tirade, toată lumea îi întoarce spatele. Se oprește, străbate scena de la un capăt la celălalt, începe să danseze. Nicio reacție. Atunci, el își aruncă notițele în aer, bate în microfon, scuipă în el, tușește. Nicio tresărire în public! Șuşoteala neîntreruptă a mulțimii îi acoperă eructațiile. Culmea bătăriei: din greșală, regia tehnică taie lumina de pe scenă. El observă o coardă care atârână de o ștangă,

Își așază scaunul dedesubt și sfârșește prin a se spânzura. Nimeni nu-și bate capul cu asta. Nu e descoperit decât a doua zi de dimineață: mort din cauza indiferenței generale. Jézabel se uita fix la tânăra femeie, cu sufletul la gură: avea să-și scoată ciorapii sau poate chiar și chiloții? În cele din urmă, stewardesa demoralizată își strânse lucrurile și se îmbracă la toaletă, de unde ieși impasibilă.

Imediat ce roțile avionului se desprinseră de pistă, Jézabel ațipi, amețită de băuturi. Cineva, de cealaltă parte a culoarului central, o trezi în curând cu acuzații: el era singurul călător care fusese retrogradat la clasa economică, la un loc cu plebea, chit că-și cumpăraseră un bilet la clasa business pe ruta Paris-Montréal. Clasa business fiind plină și clasa întâi neexistând în acest avion, îi dăduseră automat un loc în clasa „vitelor“, cu promisiunea de a-i fi restituită diferența de preț. Nu voia să-și primească banii înapoi, voia dreptul lui, un fotoliu care se putea face pat, mare și confortabil, loc la picioare și toate privilegiile aferente. O stewardesă la dispoziția lui, șampanie, vin cât cuprinde, caviar, filme pe un ecran mare. Și papuci în care să doarmă. Tuna și fulgera și-i lua pe ceilalți pasageri drept martori. Șefa însoțitorilor de zbor îi propuse sec să facă o plângere. Jézabel adormi la loc.

A fost din nou trezit de o altercație. Un alt pasager țipa acum: „Am flier, vine o furtună. Simt asta.“ Și, ca să-și accentueze spusele, arăta înspre hublou și înspre cerul negru de dincolo de el, spre norii învolburați care se adunau într-o masă amenințătoare și înconjurau încetul cu încetul avionul. El blestema compania aeriană, îi făcea și pe ceilalți părtași. Tânăra stripteuză, cu o tocă așezată oblic pe cap, cu cămașa încheiată impecabil până la gât, se înclină până la înălțimea sa și exclamă cu voce tare:

— Aveți dreptate, domnule, intrăm într-o zonă cu turbulențe puternice.

— Ah, da? În ce sens puternice?

— Foarte puternice. Traversăm zona depresionară de deasupra Islandei, care urmează Curentul Golfului și se deplasează de la vest la est.

— Dar... vom reuși s-o traversăm?

— Sper.

Toată lumea se îndreptase în scaune. Până atunci insensibili față de această angajată model, ciuliseră acum urechile. Frica este o alarmă mai bună decât prudența. Încă rănită, ea domnea acum cu o privire rece asupra acelei turme de lași smiorcăiți. Schițând un zâmbet minuscul, ea adăugă:

— Da, un accident este posibil. Mai ales în această perioadă a anului în care vânturile

sunt foarte violente și foarfecă uneori avioanele. E posibil, dar nu este sigur.

Legănându-se nonșalant, se întoarse către postul de pilotaj. Inoculase otrava terorii în turma enoriașilor săi. Ca pentru a-i da dreptate, o primă rafală scutură avionul, care făcu un viraj și se redresă înainte de a plonja din nou. A fost un șoc pe cât de brusc, pe atât de brutal. Câteva compartimente pentru bagaje se deschisera și-și vărsară lotul de valize și de genți. Veste și paltoane grele zburară înainte de a cădea în capul pasagerilor. Comandantul se adresă pasagerilor, cerându-le să rămână așezați, să-și ridice spătarele scaunelor și să-și atașeze centurile. Servirea mesei era amânată și luminile reduse. Copiii începură să plângă, o femeie a fost cuprinsă de suspine isterice și stewardesele o zgâlțâiră fără menajamente pentru a o calma. În avion, un țipăt produce o revoltă, două o revoluție. Pilotul îi rugă pe pasageri să-și păstreze sângele rece și-i asigură că se va face tot posibilul pentru a-i duce la destinație în siguranță. Avionul valsa în furtună, se legăna de la dreapta la stânga ca o barcă de pescuit care se lupta cu niște lame gigantice. Era împins către pământ de o forță invizibilă, apoi ridicat iar de un curent de aer. Urletul furiilor amenința să provoace explodarea hublourilor. Măștile de oxigen căzură din tavan, asemenea

unor caracatițe din spațiu care dansau la capătul cordonului lor, sporind confuzia.

Ceea ce este îngrozitor la oamenii înspăimântați e că ei au întotdeauna dreptate să fie astfel. Jézabel închise ochii și-și spuse: de data asta e sfârșitul. Nu va mai fi nevoie să-mi fie frică, pentru că ce este cel mai rău se va întâmpla. Se simțea împăcată. Avea douăzeci și șase de ani, preda științele naturale și matematica la un liceu tehnic din Haute-Savoie și viața ei avea să se sfârșească în acea carlingă nenorocită: n-ar fi trebuit să-și părăsească niciodată munții, nici să se supună ordinului absurd al tatălui său, care o trimitea în Québec. În jurul ei, pasagerii intrau în panică: unii își ascundeau capul în mâini, alții se repezeau la toaletă în ciuda interdicției. A fost nevoie de o nouă intervenție a pilotului pentru a calma spiritele. Le ordonă să nu-și pună măștile care căzuseră accidental și, mai ales, să-și țină centurile cuplate. Stewardesa își lua revanșa: haosul era victoria sa asupra mulțimii disprețuitoare. Fără niciun pic de compasiune, nu le dădea voie decât pasagerilor bolnavi să se târască până la toalete și-i amenința pe cei recalitranți. Simțea aversiune față de ei. Unul dintre colegii săi, un băiat înalt și bine făcut, îmbrăcat cu o cămașă albă cu trese, veni să o ajute să se impună. Ea arăta spre agitatori cu vârful unghiei lăcuite,

iar el îi bloca pe ei cu brațul său muscular. Când despre cei care aveau voie să se ridice, pe rând, el îi ridica apucându-i de cot, îi însoțea până la toaletă ținându-i de gât, le cerea să nu încuie ușa, să se așeze și să se țină de mânerul ușii în timp ce-și făceau treaba. Le bătea în ușă dacă dura prea mult și-i amenința să-i scoată cu forța pe întârziști. Ceea ce se și întâmplă cu un cetățean canadian care se văzu scos pe culoar, cu pantalonii în jurul gleznelor și o expresie de rușine amestecată cu teroare. În avion, alături de toți acești necunoscuți în compania cărora n-am vrea să murim și care vor fi totuși ultimii care să ne privească, în caz de prăbușire!

Anarhia ajunsese la cote maxime. Pasageri de toate vârstele și de toate condițiile țipau, se băteau unii cu alții. Bătrâne doamne cu vocea tremurândă se transformau în vrăjitoare, îi zgâriau pe cei de lângă ele, îi trăgeau de păr. Avionul urma să se prăbușească în mare și toți acești oameni aveau să se strângă de gât înainte de scufundare. Treptat totuși, zgâlțâiturile se potoliră. Femei cu fețele livide, copiii epuizați de panică se ridicară în picioare pe culoar, așteptând ca toaletele să se elibereze pentru a se duce să-și ușureze spaima. Cei care continuau să urle erau duși în partea din față a avionului și izolați, sub supravegherea personalului.

Atunci Jézabel înghiți mai multe comprimate de sedative cu o bere. Crezu pentru o clipă că era scoasă din letargie de un anunț al comandantului de bord:

— Doamnelor și domnilor, din cauza unei depresiuni puternice deasupra Atlanticului de Nord, a vânturilor violente dinspre Groenlanda și a unei vijelii persistente, nu vom putea ateriza la Montréal, așa cum era prevăzut. Vom întoarce avionul către cel mai apropiat aeroport disponibil, din sud. Philadelphia, Boston sau New York, înainte ca furtuna să ajungă și la ele. Urmați instrucțiunile de siguranță! Echipajele de prim-ajutor ne vor aștepta la fața locului. Păstrați-vă calmul și mai ales rugați-vă!

Ea leșină, cu ochii lipiți de lacrimi, nemai-dorind să știe nimic.